

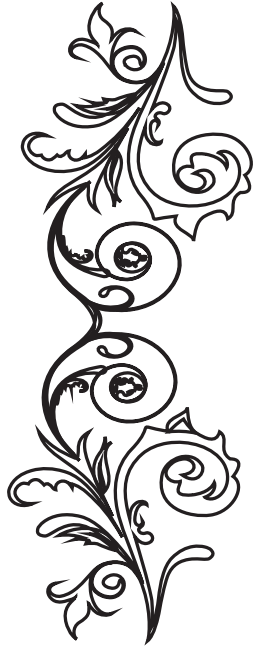
КУЋА ПАМЋЕЊА

Избор из домаће и светске прозе за децу

Нови Сад, 2017.

**ИЗБОР ИЗ
ДОМАЋЕ ПРОЗЕ ЗА ДЕЦУ
Кратке приче**

Десанка Максимовић

МАЦАН-БРАЦАН

Живели су на крају шуме самохрани старац и мачак, Мацан-Брацан. Старац није имао ни деце ни унучади, па је зато још више волео свог јединог друга мачка. Обојица су била незапамћено стара, обојица су ујутро много кашљала и обојица су волела да пију млеко и дуго спавају. Само никад нису спавали у исто време: били су плашљиви као и сви старци те је увек један стражарио кад се другом придрема. И посао су у својој кућици братски делили, Мацан је репом чистио собу, а старац ложио ватру; кад старац стави ручак да се кува, мачак пази да не искипи, а кад старац нешто шије, мачак му увлачи конач у иглу. Легне ли Мацан-Брацан први да спава, старац му пева успаванку:

– Буји-паји, Мацане,
сад ће ноћ да настане,
ветар ће да дува,
стражу ће да чува:
да не падну громови,
и не сруше кров,
да не сврате вукови
кад пођу у лов.

Буји-паји, Мацане,
сад ће ноћ да настане,
сад ће пасти киша,
успаваће миша
на нашем тавану
па ће мишић Мацану
допаднути шака
пре првога мрака.

Слушајући старчево певушење, мачак је спокојно спавао, знао је да му се никакво зло не може догодити. А када се он добро испава, спава старац; Мацан легне крај његових ногу, гледа га нетремице и преде:

– Спавај мирно, деда,
Мацан тебе не да.
Пређицу ти преде
од пода до греде,
да месец не смета
кад крај куће шета,
да те добро чува
паука и мува.

Кад старац пође у шуму да купи дрва, остави мачка да чува кућу, заповедивши му да не излази ма ко га мамио. Мачак се обично није плашио да остане сам, очекивао га је спокојно на прозору до у мрклу ноћ.

Али једног дана тако наиђе крај његове куће лопов. Био је у селу украо петла, кокош, краву, овцу и пса, таман толико да закући. Само му је још недостајао мачак. Зато се много обрадује угледавши старчевог мачка на прозору, па га стане мамити:

– Мацане-Брацане,
изађи овамо,
да повечерамо.
Донео сам млека
теби издалека,
из далеке даљине
донео сам сланине.

Мацан је, истина, био гладан, јер старца није било код куће цео дан, али ипак одоле срцу и побеже са прозора. Лопов онда дође код врата па га кроз кључаоницу стаде звати:

– Мацане-Брацане,
изађи овамо,
да повечерамо.
Донео сам шећера,
биће слатка вечера,
донео сам меда
и масла са леда.

Мачак се побоја да лопов не провали врата па побеже на таван. Тад лопов поче кроз димњак да га мами:

– Мацане-Брацане,
изађи овамо,
да повечерамо.
Донео сам лука,
паприке и соли –
све што гладан воли.

А мачак помисли: „Кад ме ниси намамио на млеко и сланину, нећеш ни на лук“, па се сакри дубоко иза греде и поче маукати из свег гласа, зовући у помоћ. Утом се баш старац враћао из шуме, па чувши да мачак запомаже, сети се да га је неко напао и стаде тражити око куће. Лопов у тај час шмугну кроз мрак, али старац ипак стиже да га добро опаучи по леђима.

После овога су се мачак и старац још више воле-ли. Нигде нису ишли један без другог, јер су се бојали да лопов опет не дође. А чега су се бојали, то се и десило. Лопов није могао да заборави батину коју је добио по леђима и наговори три разбојника да убију старца. Срећом, мачак их, седећи на прозору, још издалека опази где долазе те старац брзо побегне у шуму, а он их, правећи се невешт, дочека на вратима и на питање где му је старац, одговори лукаво:

– Мијау, он је ту,
сакрио се на тавану.

Разбојници јурну на таван и кад старца тамо не нађу, стану да вичу на мачка што их је преварио, али он настави да завава траг:

– Мијау, он је ту,
сакрио се у подруму.

Разбојници груну у подрум, али старца ни тамо не нађу, те навале љутито на мачка да им одмах каже истину, а он настави своју шалу:

– Сада ћу вам право рећи,
побег’о је иза пећи.

Они тада тамо, али не нашавши ни тамо старца, потрче на мачка да га туку, а он ће опет:

– Мој је старац још пре зоре
иза куће, вртић оре.

Наврат-нанос ускоче разбојници у врт, па кад ни тамо не нађу кога су тражили, поваде коље па држи за мачком. Да би их још мало задржао, док старац далеко не одмакне, он им показа бунар:

– Послушајте мачка стара,
старац је на дну бунара.

А кад разбојници сиђу у бунар, он бежи у шуму за старцем и нађе га у некој пећини. Проживе ту неколико дана а после се опет врате кући. Тамо више није било разбојника, дигли су руке и од старца и од мачка, не желећи да имају икад више с њима посла. А Маџан-Браџан и његов газда од радости се напију млека и легну да спавају.

Десанка Максимовић

ПРИЧА О РЕЦИ

Још пре хиљаду и више година, кад се старом Извору родило стотину најмлађих кћери, падну на камен у близини две птице па стану причати једна с другом. Причале су оне тако од јутра до подне о лепотама земље, а Изворове кћери, капљице, гутале су им сваку реч. Кад су птице одлетеле, настао је крај Извора велики метеж, капљице су скакале, прскале околну маховину, чинило се да је вода просто проврела од неке радости. То су се Изворове кћери договарале да и оне оду у свет и виде лепоте о којима су птице причале. Али без допуштења старог Извора нису смеле да крену, зато старије наговоре ону стотину најмлађих да салете оца да их пусти. Ове му се обесе о врат као огрлица па умиљато зајуборе:

– Ој, добри оче, пусти нас, пусти,
кроз честар густи,
до доље зелене,
тамо нас чека
велика река
у непознати далек крај
да с нама крене.

Једва се Извор ослободи загрљаја својих кћери па се повуче под жиле да о њиховој молби размишља. Промишљао је тако до увече кад се зачу његов озбиљни глас:

– Не лудујте, кћери малене,
не одлазите у свет од мене!
Испречиће се пред вас брда,
крша и камена цела крда,
неће вам лако дати пута.
Упознаћете врло брзо
како је земља тврда и љута.

Али се капљице нису дале уразумити. Сада је са дна изронило стотину његових најстаријих кћери мазно му се обраћајући:

– Пустите нас, оче,
и птица пушта полетарце,
и гневна олуја поветарце,
и гује старе
пуштају младе
у честаре,
и медвед пушта своје мече
да стрчи у дољу
куд поток тече.
Блажи је од тебе и вук сами,

пушта да вучићи свет упознају.

Пусти нас, оче, свет нас мами!

Извор се сад још дубље повуче, чак у тамне бунаре у земљи, а његове кћери скоро непомично чекаху какву ће одлуку донети. Да је путник тада наишао, чудило би се што је тако занемео вечно разговорни, стари Извор. Тек предвече се помоли испод жила његова сребрна брада и чу се глас:

– Капљице кћери,
и овде у шуми има лепоте.

У свету куд журите,
људи кроте,
мора и реке,
стављају им узде и оков.

Кајаћете се горко, дубоко,
кренете ли у краје далеке.

Само мудри савети очеви нису много помогли. Идућег јутра, док је старац још спавао, искраде се прво сто најмлађих капљица па кроз шљунак отисне низ брдо. По њиховом сребрном трагу спусти се сто других. И тако сто по сто па се начини поточић и потрча колико га ноге носе. На неколико стотина метара сусрете се са другим малим потоком па загрливши се, сјуре у подножје прве косе. Тамо је модрим коритом дерала некаква необуздана река и Изворове кћери јој се заједно са осталим капљицама баце у на-

ручје. У почетку, док још нису биле истрошиле снагу, кршиле су све што им се нашло на путу. Планина се хорила од њиховог обесног подвикевања:

– Мрморимо, жуборимо,
док грло не уморимо.
Играјмо, скачимо,
стене плачимо,
ливаде рубимо,
шумимо, трубимо.
Хујимо, шумимо
док горе не заглувимо.
Кикоћимо се, ћаскајмо,
жуборимо, праскајмо,
храшће обарајмо,
пећине стварајмо,
ровимо, вајајмо.

Трајало је то више недеља и онда се Изворове кћери заморише и на путу им се стадоше јављати све веће препреке. Испред сто најмлађих испречи се огромна непробојна стена. Оне се ухвате за руке и стану јуришати, али она оста непомична. Тада једна од њих узе да се жали својим старијим сестрама:

– Ој, сестрице, ој!
На путу нам стоји
тврђ камена слој.

Као одговор на њихову молбу чу се још очајнији глас једне од старијих Изворових кћери:

– И мој, сестре, пут
напоран је врло,
сву ме купа зној.

С треће стране се чуло исто такво довикивање:

– Хеј, сестрице, хеј!
На мом путу брдо,
преседе нам смеј.

Како су се препреке из дана у дан множиле, Изворове кћери су помишљале да се врате кући. Кад друге капљице придремају, оне се ухвате за руке да би пошле уз поток. Али хоћеш! По сто пута су учиниле корак напред и по сто пута се вратиле два натраг. Ова малодушност је, срећом, кратко трајала, а и старије искусније капљице су причале да се још ниједан поточић није вратио у детињство. Оне се, сиротице, постиде па опет запну из све снаге да јуришају на стене пред собом. У камену се ускоро нађоше пуко-тине, те поток ускоро одвали неколико мањих стена и продре на другу страну у долину. То је био ваљда најрадоснији дан у животу капљица бегуница. Протежући се лењо на сунцу зажуборе:

– Сестрице капљице,
сад се одмарајмо,
дремајмо, спавајмо,

сањајмо мир.
Брда смо обориле,
нова смо створиле,
стене смо дигле,
најзад смо стигле
уморне у вир.

Вир је лежао у пољани, баш пред ушћем у велику пловну реку. Одморивши се у њему, сестре заборавае напоре свога дугог путовања и весело се измешају са широком водом на коју су наишле. Она је била мутна и трома и неколико милијарди бистрих капљица разбистри је и оживе.

Међутим, још није био крај напорима наших путница. У даљи се указа неколико бродова и обесне капље планинке пристигле из других река стану да се договарају како да их преврну, док их Изворове кћери не ућуткаше песмом пуном полета:

– Долази брод угља пун,
путничка лађа и за њом чун.
Засучимо, сестре, зелене рукаве,
пренесимо их чак до ширине
морске плаве.

Никада тако брзо бродови нису ишли као тога јутра, ношени младим рукама Изворових кћери, те се после неколико дана нађу на морској пучини заједно с њима. Али још истог сата сунце ужасно припече на

широку површину мора подижући капље планинке под облаке. И као неким чудом, ти облаци у свом лутању над земљом застану управо над буквом старог Извора и како су били много уморни, спусте их на њу и по околном дрвећу и маховини. Само природа је била тако чудесна да су капљице бегунице што су их облаци опет враћали шуми заборављале свој ранији живот и поново жуделе на пут. Тако се то понавља откад је шума, река и облака.